

Ігор БРИНДАК

Третього лютого з нагоди Року Божого Милосердя до Риму було привезено і виставлено для вшанування вірними мощі двох святих: отця Піо Форджоне (1887-1968), більше відомого як Падре Піо, і отця Леопольда Мандіча (1866-1942). Мільйони прочан, а також мільйони людей при допомозі телебачення чи інтернету змогли побачити, що тіла цих людей є цілком нетлінними. Тобто, виглядають так, начебто людина у труні просто спить. Виставлення мощей згаданих вище святих викликало новий інтерес до феномену нетління. Тому саме цьому явищу присвячена дана публікація.

Усім відомо, що після смерті людини відбувається процес розкладу її тіла. І остаточно воно перетворюється у скелет. Але є люди, тіла яких під той закон не потрапляють. Навіть через багато років після смерті вони виглядають так, як виглядали ще за життя. Це явище називається нетлінням мощей. Крім згаданих вище отця Піо і отця Мандіча, відомі ще такі нетлінні святі: Франциск Ксаверій (1506-1552), Вероніка Джуліані (1660-1727), Анна-Марія Таїджі (1769-1837), Катерина Лабуре (1806-1876), Бернадетта Субіру (1844-1879) та деякі інші. Нетління мощей упродовж історії, з одного боку, викликало велике благовоління серед віруючих, а з іншого – постійну критику усіляких скептиків. Останні намагалися представити це явище або як фальшивку, або як наслідок дії звичайного природного фактору.

На жаль, у тій справі є ще й інша проблема: довкола явища нетління мощей виник ряд міфів. Одні з них постали серед віруючих людей, а інші – в антиклерикальних середовищах. І хоча ці міфи не підтверджені жодними фактами, багатьма людьми вони сприймаються як загальновідомі істини. А пізніше вже на підставі цих "істин" доходять до висновків, що нетління мощей – це, мовляв, просто обман. Тому спочатку спробуймо розібратися саме з міфами. Отож, міф перший: нетління мощей – це обов'язкова умова до беатифікації чи канонізації. Насправді ж у жодному церковному каноні ця умова як необхідна не є вписана. Більшість канонізованих святих, включаючи і дванадцять

апостолів, не є нетлінними. І це не є перешкодою для їх почитання.

Міф другий: тіла жодного зі святих, а також кандидатів до канонізації не піддавалися бальзамуванню. Насправді були випадки, що піддавалися. Але не заради того, щоб обманювати легковірних людей, як дехто думає, а з інших причин. Наприклад, Патріарх УГКЦ Блаженніший Йосиф Сліпий у своєму «Заповіті» висловив бажання, щоб його тіло було перевезено в Україну й поховано у крипті Собору Святого Юра. Як відомо, цей подвижник віри відійшов у вічність у 1984 році. Оскільки тоді ще існував Радянський Союз, то тіло не могли привезти в Україну. Тому його й забальзамували в очікуванні кращих часів. І коли вони настали, то у 1992 році мощі Кир Йосифа, Ісповідника Віри, були перевезені в Україну і поховані згідно з його заповітом. Але у випадку бальзамування укладається відповідний протокол. Стосовно вище згаданих подвижників цієї процедури не дотримувалися. Тобто не було ані бальзамування, ані протоколів.

Міф третій: нетління мощей означає, що тіло після смерті взагалі не зазнає жодних змін. Варто зазначити, що мають місце і такі випадки. Як, зокрема, це було з Падре Піо і отцем Леопольдом Мандічем. Але може мати місце й так звана часткова нетлінність. Наприклад, тіло померлого не розкладається, але втрачає свій природний колір. Тому на обличчях деяких мощей є маски. Вони є не тому, що Церква щось приховує, а через те, що без маски мощі виглядали б неестетично. Можуть бути нетлінними й лише окремі органи: язик Святого Антонія, кров Святого Януарія і т.д.

Міф четвертий: нетлінні святі є лише у Православній Церкві, а у католиків їх немає. Власне усі особи, про яких згадувалося вище, належали саме до Католицької Церкви. Правда, святий Януарій жив ще до розділення Церкви.

Міф п'ятий: мощі святої Бернадетти Субіру не дозволяють оглядати зблизька. На підставі цього міфу дехто навіть робить висновок, що у труні нібито лежать не мощі святої, а воскова фігура. Для того я б радив переглянути документальний фільм під назвою «Сплячі красуні. Вічні тіла. Свята Бернадетта». Він є викладений у you tube. Там виразно видно, що люди підходять до самого саркофага і ніхто їх від нього не відганяє. Крім того, в інтернеті є достатньо фотографій мощей Бернадетти, знятих із дуже близької відстані. Це теж означає, що ніхто не забороняв фотографам підходити близько. Можливо, бувають окремі дні, коли доступ до мощей обмежений, але це не є постійно.

Міф шостий: тільки мощі святої Бернадетти прикриті одежею, а інших святих – ні. Насправді, тіла жодного зі святих без одежі не виставляють. Щоб поставити усі крапки над «і» стосовно мощей цієї подвижниці, зазначу: їй дійсно у свій час робили воскову

маску. Але це мало місце ще у 1925 році під час третьої ексгумації тіла (див. Патрик Тельє, «Люрд. Чуда для нашого одужання» Львів Свічадо 2011 стор. 28-29). А на той час після смерті Бернадетти уже проминуло 46 років. Так що цією маскою нетління все одно не поясниш.

Тепер, коли ми розібралися з міфами, настав час розглянути гіпотези про причини нетління. Найбільш поширене пояснення – муміфікація. Вона може бути як штучною, так і природною. Штучна муміфікація – це якраз і є бальзамування. Як згадувалося вище, тіла деяких подвижників насправді бальзамували. Але у такому випадку склалися відповідні протоколи. Крім того, бальзамуванням теж усього не поясниш. Найбільш відомий випадок штучної муміфікації – це тіло радянського вождя Владіміра Ульянова (Леніна), яке ще й дотепер знаходиться у московському мавзолеї. Так ось, щоб ця мумія зберігалася і більш-менш нормально виглядала, при мавзолеї діє цілий штат відповідних фахівців. Цілком інша річ – у випадку зі святими. Для того, щоб вони виглядали, як живі, спеціалістів не потрібно. Автор цих рядків мав нагоду перебувати у соборі Святого Юра, коли там перезахоронювали мощі Патріарха Йосифа Сліпого і може засвідчити, що, хоч вони й добре збереглися, шкіра все ж потемніла. Звідси пересвідчуємося, що бальзамування має обмежені можливості.

Тепер щодо природної муміфікації. Дійсно, в окремих засушливих місцевостях буває так, що трупи як людей, так і тварин не розкладаються, а висихають. Добре також зберігаються тіла тих людей, які втопилися у торфових болотах. Але і в першому, і в другому випадку назовні ці тіла відрізняються від нетлінних мощей святих. Ті, що перебували у сухому середовищі, нагадують висушену жабу, тобто скелет, обтягнений шкірою. А ось ті, що із торфовищ, форму, правда, зберігають добре, але їхня шкіра втрачає природній колір і дуже часто є потрісканою. І ніхто не наслідиться сказати, що перші чи другі виглядають як живі. Крім того, у випадку Святої Бернадетти природна муміфікація взагалі була неможлива, бо комісія, яка проводила першу ексгумацію у 1909 році, зафіксувала, що металічна вервиця у руках святої заржавіла, а дерев'яний хрестик покритися зеленою цвіллю. Це означає, що у гробі Бернадетти були досить сприятливі обставини для тління (див. Патрик Тельє, «Люрд. Чуда для нашого одужання» Львів Свічадо 2011 стор. 28-29). Подібно й зі Святим Шарбелем. В часі його ексгумації комісія виявила, що уся одежа подвижника була вкрита пліснявою, яка тіла, однак, не торкнулася (див. Патриція Каттанео «Святий Шарбель: монах-чудотворець» Львів: Свічадо, 2014. - стор.70). Єдина природна муміфікація, коли тіло дійсно зберігається таким, яким воно було у момент смерті, може мати місце хіба при дуже низьких температурах. Але мощей святих це знову ж таки не стосується.

Ще одна спроба матеріалістичного пояснення нетління мощей – посилання на те, що начебто у деяких людей після смерті жир перетворюється на жирівіск і що це сприяє

збереженню тіла. Це твердження наразі тільки гіпотетичне, і не зрозуміло, чому таке перетворення буває тільки у канонізованих святих.

У свій час великого галасу наробило відкриття тіла Хамбо-Лами Ітігелова. Це тибетський буддистський монах, який помер у 1927 році. У 2002 році, коли віднайшли його тіло, то деякі ЗМІ зробили велику сенсацію, що начебто воно виглядає як за життя і що тіло навіть має температуру живої людини. Цей ажіотаж тривав доти, доки не дозволили тіло сфотографувати. Тепер світліни із зображенням тіла Хамбо-Лами Ітігелова є викладені в Інтернеті. Кожен може переконатися у тому, що це висушена природна мумія. На живу людину вона аж ніяк не подібна.

Таким чином ми переконалися, що ані природною, ані штучною муміфікацією нетління мощей пояснити неможливо. У свій час англійський письменник Артур Конан Дойль вдало висловився устами свого знаменитого літературного героя Шерлока Холмса: «Коли відкинути усе неможливе, то те, що залишиться, яким би неймовірним не видавалося, повинно бути правдою» (цит. за Артур Конан Дойль «Пригоди Шерлока Холмса» - Київ: «Класика жанру», 2015 - стор. 312). А в цьому випадку в нас залишилась версія про надприродну причину нетління мощей. А якщо це так, то тоді слід замислитися над питанням: що хоче Бог через цей знак сказати нам? А хоче сказати насамперед те, що людина створена для життя вічного і що колись наші тіла воскреснуть. І тому мощі окремих людей, які пам'ятали про вічні істини і згідно з ними жили, Бог і зберіг від тління, яке за словами Святого Писання, є наслідком гріха (Бут. 3,19). Тепер, чому у Рік Божого Милосердя Папа Франциск розпорядився привезти до Риму саме мощі отця Піо і отця Мандіча? Чи лише для того, щоб показати мирянам, як добре вони збереглися? Але ж, як уже вище згадувалося, є добре збережені й мощі інших святих. Насправді причина в іншому: і отець Піо Форджоне, і отець Леопольд Мандіч ще за життя були названі в'язнями сповідальниць. Були періоди, коли вони сиділи у сповідальницях по 10-15 годин на добу, приймаючи велику кількість каянників. Обидва отримали від Бога дар знати таємниці людських сердець, і тому багатьом самі розповідали про їхні гріхи та допомагали вийти із заплутаних життєвих ситуацій. Оце, власне, й показує, яке важливе значення у Божих очах має Свята Тайна Покаяння. Бо якщо б сповідь не була важливою, то Бог не обдаровував би невтомних сповідників стількома надприродними дарами за життя саме для здійснення цієї Тайни, а після смерті ще й нетлінням їхніх мощей. Рік Божого Милосердя є не лише заклик до взаємного милосердя, - хоч це також дуже важливо, - але й нагадуванням, що і Бог є милосердний Отець. А одним із проявів Його милосердя є Тайна Сповіді (Покаяння). Тому саме мощі найбільш відомих в історії християнства сповідників Папа Франциск розпорядився привезти до Риму. Правда про Боже милосердя і, зокрема, про Святу Тайну Покаяння стосується й кожного з нас, адже ким би хто з нас раніше не був, щоб ми не робили у минулому, та завжди при допомозі цієї Тайни можна розпочати нове життя у Бозі. Тому користаймо з цього великого дару, і не тільки у цьому році, але постійно. І тоді також колись осягнемо нетління як не тут, на землі, то на небі.

Ігор БРИНДАКÂÂ Нетлінні/"Жива вода" №5 2016